
ĮVADINIS ŽODIS

Nuo 2005 m. Klaipėdos universitete rudens pradžioje rengiamos konferencijos, skirtos krikščionybės raidos – ir ne tik Lietuvos vakarinės dalies – problematikai. Labai dažnai pasitelkiamas ir lyginamasis požiūris į analogiškas tendencijas Europoje. Pirmoji konferencija, įvykusi dar 2005 m. spalio 6–7 dienomis, buvo skirta krikščioniškosios tradicijos raidai, pagrindinį dėmesį telkiant į pamaldumą ir atlaidus. Nepaisant to, kad šių renginių tematika keičiasi, vis dėlto mokslininkų pranešimuose dėmesys tradicijai vienokiu ar kitokiu kampu nuolat išlieka kiekvienais metais. Ši aplinkybė, formuojant naują „Acta Historica Universitatis Klaipedensis“ numerį, leido dar kartą atkreipti tyrinėtojų dėmesį į kintančias tradicijos prasmes. Didžiausias dėmesys šiame tome buvo telkiamas į vėlyvųjų viduramžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų krikščioniškojo kasdienio gyvenimo turinį, kuris, veikiamas sudėtingų konfesionalizacinių procesų, patyrė stiprių pokyčių. Jų, ir ypač vykusių Baltijos jūros rytiniame regione, tyrimai kol kas dar problemiški – nėra nuosekliau atlikta atskirų temų empirinė analizė. Tad formuojant leidinį reikėjo atsižvelgti į būdingos šiam regionui ilgalaikės minties poveikio aspektą, derinant jį su atidžia atskirų atvejų analize. Dėl šios priežasties neatsitiktinai į rinkinį įtraukti darbai, skirti vėlyvųjų viduramžių teologo Jono Dunso Škoto (Duns Scot) mokymo įtakoms Lietuvos pranciškonų gyvenimui (kun. dr. S. Bytautas OFM). Ši tematika, atsižvelgiant į šios vienuolijos aktyvią veiklą Lietuvoje, yra labai aktuali. Kol kas dar sunku tiksliau apibendrinti krikščionybės poveikio intensyvumą LDK ankstyvaisiais naujaisiais laikais. Nemažą dėmesį čia reikia skirti dar ir atskiriems Lietuvos vyskupijų ganytojams, kurių biografijoms naudojamosi senuoju istoriografijos įdirbiu, tačiau labai dažnai neatkreipiamas dėmesys į kartais jau vien logikos diktuojamą būtinybę atsargiai vertinti nusistovėjusią faktografiją. Žemaičių vyskupo Martyno III biografijos detalėms ir veiklai yra skirta S. C. Rowello analizė. Net du straipsniai skirti Prūsijos Kunigaikštystės konfesiniam gyvenimui. E. Miltakio pateiktoje analizėje atkreipiamas dėmesys į antiliuteronišką dominikono S. Grunau, istoriografijoje apibūdina mo labiau kronikininku, gyvenusio XV–XVI a. sandūroje, Vokiečių ordino valstybės, virstančios pasaulietine kunigaikštyste, teritorijoje, veiklą. D. Elertas, naudodamasis šaltiniais, pabandė per Martyno Mažvydo pavyzdį pažvelgti į evangelikų kunigo aprūpinimo klausimą. LDK problematiką reprezentuoja labiau pasaulietinio gyvenimo kontaktai su įvairiu krikščioniškojo gyvenimo poveikiu ir tradicijos tąsa. J. Skurdauskienė straipsnyje koncentruojasi į evangelikų žemėvaldos klostymosi tendencijas, atkreipia dėmesį, kad šiame procese galima įžvelgti ir komunikacijos su aktyvesniais prekybiniais centrais svarbą. R. Subotkevičienės straipsnis skirtas vėlyvųjų viduramžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų metu vykusiai transformacijai nuo piligriminių kelionių į šventas vietas per akademines išvykas į bajorijos išvykas, turinčias didžiąją dalimi pasaulietinį turinį (*peregrinatio majores, peregrinatio academica*, kavalierių turai). Viduramžiais ir ankstyvaisiais naujaisiais laikais LDK besiformavusiai heraldikos, jos krikščioniškosios tradicijos įtakai dabartiniam gyvenimui skirtas G. Jasiūnienės straipsnis. Kiek labiau nuo krikščionybės raidos tematikos yra nutolęs R. Kazlausko straipsnis. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad savo esme religinių *teokratijos* ir *hierokratijos* sąvokų antikinio politinio turinio analizė naudinga nagrinėjant ir krikščioniškojo pasaulio politinį gyvenimą. Tai leidžia kiek kitaip pažvelgti ir į viduramžių bei ankstyvųjų naujųjų laikų politinį gyvenimą.

Leidinyje publikuojami šaltiniai šį kartą yra skirti Prūsijos Kunigaikštystės XVI–XVII a. gyvenimui. Juos leidiniui parengė D. Barasa ir D. Elertas.

„Acta Historica Universitatis Klaipedensis“ tradiciškai išlaiko Recenzijų bei Mokslinio gyvenimo skyrius. Išsamių apžvalgų ir pastabų pirmojoje rubrikoje sulaukė 2010 m. išleista D. Sikorskio monografija (recenzijos autorius M. Ščavinskas) ir 2012 m. pasirodžiusi A. Bachtino knyga (recenzijos autorius D. Elertas), skirtos Prūsijos tematikai. Be to, M. Ščavinskas recenzavo ir 2013 m. Vokietijoje išleistą, Kryžiaus misijoms skirtą, H. Kampo bei M. Krokerio redaguotą leidinį. Nuolatine „Acta Historica Universitatis Klaipedensis“ rubrika jau yra tapusi mokslinio gyvenimo apžvalga, kurioje pristatomos apgintos disertacijos, įvykusios konferencijos. Čia ypač reikėtų išskirti du E. Bacevičiaus straipsnius, skirtus dviem sukaktims. Viena jų skirta Nidos muziejui, kuris buvo pradėtas kurti dar XX a. 3-iajame dešimtmetyje ir suvaidino labai svarbų ne tik kraštotyrynį, bet ir mokslinį vaidmenį. Antras straipsnis skirtas Hansui Woedei, minint 30 m. mirties sukaktį.